

PETRŐCZI ÉVA

Egy meghökkentő „Robin Hood” – Roald Dahl

Az 1916 szeptemberében született Roald Dahl műveivel, aki Walesbe kivándorolt norvég szülők gyermeke volt, a nyolcvanas évek elején, a Móra Kiadó szerkesztőjeként találkoztam először, a kilencvenes évek elején pedig a (néhai) Gulliver Kiadó megbízásából fordítottam le két versgyűjteménye, a *Revolting Rhymes (Meghökkenő versek)* és a *Dirty Beasts (Mocskos vadállatok)* néhány darabját. Ezek közül hat meg is jelent, a Parnasz-szus és a Stádium hasábjain. Majd hosszú szünet következett, s 2015 forró nyarán további Dahl -versek átültetésébe fogtam. Korántsem azért, mintha Spielberg világszerte nagy izgalommal várt, 2016 júliusában bemutatott centenáriumi filmjével, a *BFG*-vel, azaz a *Big Friendly Giant-tel*, a *Nagy Barátságos Óriás*-sal akarnék versenyezni. Hanem egyedül azért, mert hiszek abban, hogy minden filmes-médiás siker ellenére Roald Dahl mégiscsak az írott szavak embere, egy igazi író-Robin Hood, aki gyerekkora óta mindig a megaláztatottak és megszorítottak oldalán állt.

S akinek már írói indulása is *meghökkenő* volt: 1942 januárjában C. S. Forrester, a világhírű brit író hadirepülő kalandjairól akarta kifaggatni az akkortájt Washingtonba érkezett fiatalembert. Dahl interjú-nyersanyagának szánt jegyzetei olyan jól sikerültek, hogy két héttel később az alábbi levelet kapta Forrestertől: „Kedves RD! Jegyzeteket vártam öntől, nem egy kész történetet, Meg vagyok döbbenve. Az írása csodálatos. Egy tehetséges író műve. Egyetlen szaván sem változtattam. Azonnal elküldtem az ügynökömmnek, Harold Masonnak, és megkértem, hogy személyes ajánlással vigye el a Saturday Evening Postnak. örömmel értesítem, hogy a Post azonnal elfogadta az írást és ezer dollárt fizetett érte... a Post szeretné, ha további történeteket írna nekik. Remélem, vállalja. Tudott róla, hogy ön író? Gratulálok és a legjobbakat kívánom! C. S. Forrester.”

Az 1942-1990 között létrejött Dahl-életműben vannak melegszívű, fantáziadús, az íróéhoz hasonló szülők és barátok, olyanok, mint a félárva Danny csóró, lakókocsiban kucorogva is világokat nyitogató apja. És vannak sötlanok, illetve brutálisak, mint a matekzseni Matilda tévémániás, könyvutáló szülei és szörnyeteg iskolaigazgatója...

Aki a fikciónál, a mesés elemekkel átszőtt regényeknél (bár a *Matilda* és a *Danny, a szuperszár* korhatár nélkül remekművek!) jobban szereti az igaz meséket, azok is örömmel olvashatják a magyarul 2005-ben megjelent, Roald Dahl *Meghökkenő élete* című kiadványt, amely az író kisfiú korától felnőtt koráig vezet el bennünket, s két önéletrajzi kötetét tartalmazza.

Eddig többnyire sokak számára ismerős terepen, Dahl prózájának képernyőn, CD-ken, DVD-ken és Youtube-on, sőt, hangoskönyvekben is elérhető prózájának sűrűjében jártunk. Ezek magyarországi fogadtatásához, népszerűségéhez képest kevésbé ismertek a zömében angolul olvasható *Meghökkenő versek*, amelyekben sok Grimm-változatra bukkanunk. Ugyanígy elég ismeretlenek kis hazánkban a *Mocskos vadállatok*-kötet darabjai, amelyek a magyarul is, angolul is gorombán hangzó *Dirty Beasts* cím ellenére, gyakran „állatpártiak” és kritikusak az emberi faj gyengeségeivel szemben!

Arra nézve, hogyan szorulhatott egy elsősorban prózai műveket alkotó tollforgatóba ennyi költészet, arra maga az író ad választ, amikor önéletrajza első kötetében elmeséli,

apja, Harald Dahl hogyan vitte el „lélekemelő séták”-ra ifjú, várandós feleségét: „Elmélete szerint, ha egy terhes nő folyamatosan figyel a természet szépségeire, ez a gyönyör valahogy átjut a méhében lévő, még meg nem született magzat tudatába, így aztán a kisgyerek a gyönyörű dolgok szerelmeseként fog felnőni.”

Mindez korántsem jelenti azt, hogy a Dahl-versek (verses mesék) csak gyönyörű dolgokban bővelkednek. Történetfűzésük lényege éppen az, hogy, ártatlan teremtmények, Hófehérke, Piroska, Hamupipóke, vagy éppen a három kismalac, hogyan lesznek úrrá a gonosz erőkön, sokszor maguk is nagyokat gonoszkodva... Az ironikus, szójátékokkal teli művek fordítása nem könnyű dió; érzésem szerint elképzelhetetlen az író életének és munkáinak ismerete nélkül. Most csak egyet említek meg ezek közül a kis műhelytitkok közül: a *The Crocodile* című vers főszereplőjének, a gonosz és falánk krokodilusnak azért tudtam nagyon jellemző „keresztnevet” találni, mert emlékeztem arra, hogy Dahl kisgyerekként, norvégiai vakációikon milyen élvezettel ropogtatott egy házi fagyaltot, amelyben karamelldarabkák, ahogy a norvég rokonok hívták: krokantok lapultak. Ez adta az ötletet, hogy a vers krokodil-hősét így nevezzem el: Ropogtató Krokó.

De hadd adjam át a szót verseknek!